

er tale om en fremstilling af usædvanlig høj karat, også set med danske eller skandinaviske øjne. Analysen trækker i nogen grad på fremstillingen i Barnards bog fra 1989 »On the Radio. Music Radio in Britain«, men er ført op til slutningen af 1990'erne.

Hvordan moderne radio bestræber sig på at skabe en stadig fornemmelse af noget nyt og frisk inden for en programmæssig struktur tynget af repetition, er temaet for den efterfølgende del. Her drejer det sig om, hvordan radioen lyder, om radioen i praksis så at sige. Først sprog og stemme med en gennemgang af en række stilarter (nyhedsoplæsning, manuskriptbundet fortælling, kommenterende speak, samtale og spontan tale). Derefter om sekventering og flow med et godt og konkret eksempel på moderne, konkurrencepræget morgenflade i Radio 1 (BBC) henholdsvis den kommercielle station Capital FM. Derudover indeholder kapitlet en fin analyse af 'radiodagen', der viser, at strukturingsprincippet har arbejdsdagen som omdrejningspunkt. Et særligt kapitel er viet markedsføringen, og i en indsigtfuld analyse vises det, hvorledes især de kommercielle stationer markedsfører sig både inden for programfladen og udenfor. Ligesom musikradio er det noget, som Stephen Barnard helt åbenbart har et indgående kendskab til. Denne fjerde del afsluttes med et kapitel, der i sammenfattende form drøfter radioens mere ideologiske repræsentationsformer i form af et verdenssyn med arbejdet i centrum, som et medie der samtidigt er integreret i den hjemlige hverdag, hvordan radioen er individorienteret, men samtidig opererer med bestemte lytterstereotyper. – Et kapitel der på den ene side er indbegrebet af cultural studies traditionen i sit overordnede ideologisk orienterede greb, på den anden side indeholder noget af det bedste fra denne tradition gennem sin evne til i en kondenseret form at give en karakteristik af centrale træk ved et moderne medie.

Den sidste del af bogen beskæftiger sig med situationen, som den tegner sig her og nu og kigger samtidigt lidt i krystalkuglen. Barnard argumenterer for, hvorledes radiomediet har en ganske væsentlig rolle at spille i et globalt perspektiv, især når man fokuserer på områder som Afrika og andre steder, hvor tv ikke (endnu) spiller nogen væsentlig rolle. Ikke forstået som institutioner i stil med BBC World Service eller Voice of America med deres vestligt forankrede syn på politik, økonomi og kultur, men snarere som store mediekonglomerater med tv- og radiostationer spredt ud over et stort område. Fremtiden ses i digitaliseringens og dereguleringens perspektiv med muligheden for

konvergens, dvs. for at samle computer, internet, telekommunikation, tv og radio i det samme stykke hardware fx formidlet gennem kabel og dertil hørende pakke-løsninger. Og, som han bemærker, i en sådan situation kan det vise sig vanskeligt at opretholde det kendte licensfinansierede broadcast-system, men også at sikre en tilstrækkelig regional og national forankring af medieudbuddet, da udviklingen tyder på færre, men større udbydere og operatører. Afslutningsvist gennemgår Barnard – desværre i ret kort form – digital radio, internetradio og satellitradio.

Bogen er beregnet til undervisningsbrug, og som pædagogisk redskab er bogen på flere måder forbillig. Efter hvert kapitel er der en række glimrende forslag til aktiviteter, dvs. ikke blot de traditionelle opgaver, men forslag om undersøgelser af egen radiobrug, af programmer og programflader, af den litteratur der henvises til undervejs etc. Ligeledes er der en overskuelig litteraturliste efter hvert kapitel, og den samlede litteraturliste er delt op i 8 tematisk definerede grupper. Endelig indeholder bogen et udmærket indeks. *Studying Radio* bidrager til at komplettere analysen af radiomediet på en række felter, der forøger mulighederne for at inddrage radioen i medieundervisningen på dette mediums egne præmisser. Det er en klar styrke, at analyserne er ført helt frem til slutningen af 1990'erne, og bogens forankring i 'cultural studies' traditionen giver analysen bredde og perspektiv. På den anden side mangler der nogle mere konkrete analyser af centrale udtryksformer, en mangel der bliver særlig følelig, fordi der indimellem henvises alt for indforstået til diverse engelske radioprogrammer og -stationer. Dette sidste til trods skal der dog ikke herske tvivl om, at bogen er pengene værd.

*Ib Poulsen, professor
Danmarks Pædagogiske Universitet*

Birgitta Höijer: *Det hörde vi allihop! Etermedierna och publiken under 1900-talet. Värnamo: Stiftelsen Etermedierna i Sverige. 1998. 341 s.*

I Sverige har »Stiftelsen Etermedierna i Sverige« i de seneste år forestået et omfattende forskningsprojekt om de svenske ætermediers opkomst og udvikling frem til monopolbruddet. Godt en snes svenske medie- og kommunikationsforskere har været tilknyttet projektet, og der er indtil

nu publiceret en halv snes bøger og rapporter i skriftserien. Emnemæssigt omhandler de overordnet betragtet institutions- og programhistorien (f.eks. Lars-Åke Engblom: *Radio- og TV-folket* (1998)), enkelte koncentrerer sig om genrer (underholdning eller sport, f.eks. Olle Sjögren: *Den goda underhållningen* (1997)) andre beskæftiger sig med ærmedierne og deres publikum.

Og dette er netop emnet for Birgitta Höijers digre og grundige værk, der på knap 350 s. tager sig for at belyse forholdet mellem ærmedierne og publikum op gennem 1900-tallet, tilbage fra radioens barndom i 1920'erne og fjernsynets opkomst 1950'erne – frem til slutningen af 1980erne og begyndelsen af 1990erne.

I sin bog tager Birgitta Höijer sig for at belyse, hvordan det svenske folk har oplevet radio og tv i forskellige årtier. Et slags arkæologisk feltarbejde, hvor mænd og kvinder, unge og gamle fra forskellige samfundsklasser fortæller om forskellige aspekter af radioens og fjernsynets plads i hverdagslivet. Det belyser ikke alene 'det tidstypiske' ved radiolytningen hhv. tv-seningen, men fanger også forskelligartede udviklingsmønstre op gennem 1900-tallet, f.eks. i familiens og individernes forhold til ærmedierne. Fra radioens barndom, hvor familiefaderen alene påtog sig ansvaret for at lukke omverdenen ind i familiens dagligstue frem til flerkanalsamfundet, hvor mediebrugen er individualiseret, og i om ikke andet så i henseende til adgang er demokratiseret.

Bogens empiriske grundlag består af tre hovedkilder. Den første er en omfattende telefoninterviewundersøgelse, som blev foretaget af PUB/SR (medieforskningen) i 1993. Et repræsentativt udsnit af den svenske befolkning i alderen 20-99 blev spurgt om deres tidlige erindring om radiolytning og tv-sening. Kun 16 procent af de adspurgte mente ikke, de kunne erindre noget. Men blandt de øvrige viste svarene, at en stor del havde meget stærke erindringsglimt ift. til bestemte udsendelser eller oplevelser med ærmedierne. Den anden empiriske hovedkilde er 36 beretninger, indsamlet pr brev, hvor folk – igen i et bredt udsnit – er blevet bedt om at skrive om tidlige erindringer om radio og tv. Tredje hovedkilde er 18 personlige interviews, som forfatteren selv har gennemført med forskellige informanter. Disse interviews dækker i mange tilfælde hele livsforløb, og selv om informanterne ikke i statistisk henseende er repræsentative, har forfatterens bestræbelse været at få fat i mange forskelligartede personer – socialt, geografisk og uddannelsesmæssigt.

Bogen er bygget op kronologisk og begynder med radioens start i 1920erne. Hvert tiår har sit eget kapitel, og fra og med 1950erne introduceres tv. Kronologien føres frem til midten af 1990erne, og i slutkapitlet opsummerer forfatteren de skiftende roller, ærmedierne har haft for befolkningen op gennem århundredet.

Hvert kapitel indledes med en kultursociologisk referenceramme, dvs. korte karakteristikker af årtiets væsentlige karakteristika inden for politik, arbejdsliv, kultur, familie og institutioner. I sagens natur er der ikke tale om egentlige analyser, men snarere om korte signalementer, som skal tjene til at indramme de erindringer om radio og tv, som interviewmaterialet rummer. Erindringerne fremlægges som hovedprincip i temablokke, hvor forfatteren enten bringer korte interviewklip eller refererer og kondenserer flere informaners udsagn. Men interviewreferencerne får ikke lov at stå alene. De sættes i sammenhæng med indsigter og viden hentet ind fra institutionsanalytisk kildemateriale, historiske studier og med programstatistik, publikumsundersøgelser og generelt med viden fra nordisk og international medie- og kulturforskning i hele perioden.

Når denne omfattende bog er så inspirerende – ja, ofte underholdende at læse – skyldes det, at den formår at formidle en umiddelbar fascination over dette omfattende erindringsmateriale og at kombinere det med en stram, videnskabelig disciplin, når det handler om dokumentation, fortolkninger og referencer. Birgitta Höijer tager ikke blot indledningsvist et generelt forbehold over for rækkevidden af sine informantudsagn, men baserer sin fremstilling og sine konklusioner på metodiske og teoretiske overvejelser, som demonstrerer, at historisk receptionsforskning er en besværlig, men ikke umulig disciplin at udøve inden for medieforskningen. F.eks. påpeger hun gang på gang, hvordan erindring og idyllisering af fortiden ofte hænger uløseligt sammen, og bla. derfor fokuserer hun ofte på konkrete, sansemættede erindringsglimt og er varsom med at generalisere sine informaners udsagn. I stedet sættes de i diskuterende relation til de kultursociologiske introduktioner til hvert kapitel, hvor tidstypiske temaer forfølges. Et af disse hovedtemaer er 'retten til at bestemme, hvornår der skal åbnes for apparatet, og hvad man skal høre/se' – hvor forfatteren med velvalgte citater understreger sine pointer. Følgende eksempel illustrerer overgangen fra patriarkalsk dominans til den moderne families forhandlingsdiskurs om mediebrugen i hjemmet:

»En dag kom vår tolvåriga dotter och satte sig med sin radio från vilken det ljud sextiotalsrock vid matbordet. Hennes fader opponerade sig genast men fick til svar- ' Va, vi har ju alltid lyssnat på vädret i övre Norrland och kriget i Palestina och Vasaloppet och alla andre lopp och hopp när vi har ätit, kan vi inta lyssna på musik en gång?'- Det blev väldigt behagligt att äta efter det, i flera år tills flickorna flyttat hemifrån.« (s. 197)

Informanternes udsagn er oftest, som citatet viste, knyttet til oplevelser i familien eller til bestemte programmer eller programgenrer. Birgitta Höijer inddrager programstatistik, korte redegørelser for forskellige genrer og deres udvikling og dvæler, når der er belæg for det i interviewene, ved bestemte programmer og søger at indkredse de særlige kvaliteter, som gjorde dem populære blandt lyttere og seere. En andet vigtigt træk ved bogen er dens vægtige bidrag til at sammenstykke elementer til en ætermediernes programhistorie i Sverige samtidig med, at den ikke mister sit receptionshistoriske hovedmål af syne.

Bogens nøgterne, men engagerede stil, dens redelige og præcise redegørelse for resultatens rækkevidde og holdbarhed og dens omfattende historiske materiale gør den særdeles velegnet som inspirationskilde for al undervisning inden for universitetssektoren og de videregående uddannelser (lærer-ogpædagogseminarier) i receptionsanalyse/kvalitative publikumsundersøgelser og mediehistorie.

Den er et meget vellykket eksempel på, at receptionsanalyse kan bedrives i et historisk perspektiv og på, at det lader sig gøre gennem bredt anlagte, triangulerende metoder at kaste nyt lys over centrale forhold ved fortidens – og nutidens – menneskers omgang med ætermediernes.

*Per Jauert, lektor
Institut for Informations-og medievidenskab
Aarhus Universitet*

Anker Brink Lund (red.): *Først med det sidste – en nyhedsuge i Danmark, 159 sider, 2000, Århus: Forlaget Ajour.*

Efter omkring 30 års tørkeperiode i dansk journalistikforskning på grund af industriel styring af journalistuddannelsen med derefter følgende afkobling af forskningen fra undervisningen er der nu ved at komme grøde i området. Indenfor det sid-

ste år eller to er der kommet 3-4 publikationer fra det dynamiske lille forlag knyttet til efteruddannelsescentret i Århus. Det er meget glædeligt, og dansk journalistikforskning kan måske endelig komme på omgangshøjde med de andre nordiske lande. En af de nævnte publikationer, *Først med det sidste*, er emnet for nævrende omtale. Den er et produkt fra forskerne på den nye journalistuddannelse på Syddansk Universitet i Odense, og en del af det større danske magtudredningsprojekt igangssat og finansieret af Folketinget.

Store dele af bogens indhold har forlængst været refereret i medierne og er derfor velkendt, og jeg skal derfor indledningsvis vende mig mod et mere principielt problem, som denne publikation rejser. Problemet kan formuleres som et spørgsmål: Kan denne bog kritiseres? *Først med det sidste* er nemlig en mærkelig publikation. Det er vist egentlig en midvejsrapport, og en sådan er jo stilet til opdragsgiverne og dem, der finansierer projektet, altså en meget lille gruppe. Samtidigt er der jo tale om en bog. Og den *snappy* titel peger da også på, at publikationen er stilet til et bredt publikum, eller som den ansvarlige redaktør og projektleder Anker Brink Lund skriver: »de mange involverede medieinstitutioner fortjener smagsprøver på, hvad datamaterialet kan bruges til. Vi har prioriteret hurtighed i rapporteringen fremfor fuldstændighed i analyserne«. Såvidt jeg kan se, immuniserer midtvejsrapporten sig på denne måde principielt fra kritik – det er jo bare »smagsprøver« og ufuldstændige analyser.....Det publiceringsmæssige kissejæv er komplet overflødig og sidestiller medieforskning med journalistik. Først med det sidste bliver ironisk nok i denne sammenhæng til sloganet for forskningen i stedet for at satse på »fuldstændighed i analyserne«. Samtidig indeholder bogen næsten ingenting af det stof, som netop tilhører genren midtvejsrapport, nemlig teorigrundlag og metodiske greb.

Datagrundlaget beskrives på følgende måde: »Konkret er forsider samt indlands-, udlands- og debatstoffet fra samtlige danske dagblade, nyhedsudsendelser i DR1 og TV2, radioens timenyheder (kl. 8, 12 og 18.30) samt Ritzaus Bureau blevet kodet efter emner, sagsområde, kilder, vinkel og perspektiv. Desuden (...) nyhedsmateriale fra udvalgte regionale radio- og tv-stationer«. Dette materiale sammenlignes med nyhedsoutput'et fra en række professionelle kildeorganisationer som fx. Folketinget. Hertil kommer observationer på redaktioner og opinionsmålinger af befolkningens dagsorden i nyhedsugen og senere.